

**Výročná správa obce Čierny Balog
za rok 2013**

Obec Čierny Balog

Obec vznikla v údolí Čierneho Hrona, ktoré bolo od 15. stor. obývané valašskými pastiermi. Od 16. stor. bola história regiónu úzko spätá s lesmi, bohatými na drevo, využívané v baniach a železiarskych hutách v okolí, kedy sem Habsburský cisár Ferdinand I. pozval drevorubačov z Álp, odborníkov na ťažbu dreva a stavbu vodných diel na jeho splavovanie. Tí tu zakladali prvé osady - Handle.

Čierny Balog sa nachádza vo Veporských vrchoch v Slovenskom rudohorí, v nadmorskej výške 550 m n. m. Rozlohou chotára 14 717 ha a počtom obyvateľov 5100 sa zaraďuje medzi najväčšie obce v republike. Údolie Čierneho Hrona bolo prechodne obývané od druhej polovice 15. storočia tzv. valašskou kolonizáciou. Pastviny a lesy boli využívané hlavne pre chov oviec pre breznianske a lupčianske panstvo. Pre ďalší vývoj tohto regiónu malo rozhodujúci význam prevzatie banského a hutného podnikania na okolí Banskej Bystrice do rúk štátu - viedenskej komory. Jedným z dôvodov bol citelný nedostatok dreva. V okolí Banskej Bystrice boli v tom čase hory vyrúbané. Využitie bohatých pralesov v údolí Čierneho Hrona, ako paliva pre mediarske huty v Banskej Bystrici, viedli dolnorakúsku komoru vo Viedni a cisára Ferdinanda I. roku 1547 k rozhodnutiu o ťažbe dreva a výstavbe vodných stavieb pre jeho splavovanie. Budovanie stavieb na splavovanie dreva - hrádzí na zachytávanie vôd, mokrých a suchých šmykov, vyžadovalo vyššie technické znalosti. Z tohto dôvodu boli po roku 1561 na Čiernohronské a Bielohronské Handle kolonizovaní skúsení lesní drevorubači z alpských krajín (Soľnohradská - dnešný Salzburg a Štajerska), majúci skúsenosti s takýmito stavbami. Prišlo 8 - 11 rodín nemeckého pôvodu, ktoré tu začali zakladať prvé drevorubačské osady. Povešť hovorí, že prvý drevorubač Schwandtner, ktorý bol otcom početného potomstva, si založil svoje obydlie na tom mieste, kde bystrina pretekajúca Veľkou dolinu ústi do Čierneho Hrona. Pretože sa tam vytvorilo i skladisko - obchod, nazvali ho Krám. Príklad nasledovali aj Georg Axt (Jorg - založil Jergov), Veith Thurn (Fajt - Fajtov) a zakladali ďalšie osady. Drevorubačskí majstri z Álp si na prácu pri ťažbe dreva začali najprv najímať slovenských robotníkov zo všetkých okolitých strán. Istota živobytia lákala, takže sa postupne prisťahovali aj so svojimi rodinami. Pracovnú príležitosť si tu našli aj kováči, obuvníci, mlynári... Najviac rodín prišlo najmä z južných oblastí Slovenska, ktoré odtiaľ utekali pred stálym tureckým nebezpečenstvom. Prvá zmienka o existencii osád je z roku 1607, v služobných pokynoch Rudolfa II., pre ustanovenie lesného šáfara v Brezne. Uvádzajú sa tu drevorubačské okrsky v Beňuši, na Čiernom Hrone, Kamenistom a Osrblí.

Vytvorené spoločenstvo si na svoje živobytie vytváralo podmienky - kupčením s vyťaženým a splaveným drevom pre huty v Banskej Bystrici, neskôr do Železiarní v Hronci a Podbrezovej. Postupne sa vyvinula akási „handelská ústava“ tj. výrobná-spoločenská organizácia drevorubačov, sústava ich povinností, náležitostí a odmeňovania. Pretrvala do začiatku 19. storočia. Na základe týchto podmienok napr. roku 1814 dokázalo na Čiernom Hrone 264 drevorubačov rozdelených do 33 dingov vyťažiť a spolu s rodinami splaviť 15 765 siah dreva, tj. asi 101 526 m³. Na splavovaní dreva, každý rok počas jarných vôd, sa podieľali celé rodiny osád vrátane žien a detí. K tomuto účelu v dolinách Čierneho Hrona slúžilo 105 km vodných šmykov a 11 hrádzí na zachytávanie vôd pre splavovanie. Výplata za dodané drevo bola formou priamej mzdy, prídedom pôdy a naturálií - pšenica, soľ, železo, oceľ... Z tohto sa odvádza aj pôvodný názov osád v údolí Čierneho Hrona, ako Handle, od nemeckého slova Händler - kupec, alebo Holz - Händler - drevokupec. Pôvodné úradné pomenovanie drevorubačských osád bolo „Kaiserlich -Koniglichen Schwarzwasserer Holz - Handlungen“ - Cisársko kráľovské drevorubačské Čiernohronské handle. Ďalším významným medzníkom bol rok 1909. Rozvíjajúca sa technika dala podnet k výstavbe úzkorozchodnej (760 mm) lesnej železnice z Hronca na Čierny Balog v dĺžke 10,4 km. Roku 1912 až po Dobroč. Sieť sa v r.1916-1918 za pomoci ruských zajatcov, podstatne rozšírila do všetkých veľkých bočných

dolín. V rozkvele roku 1946 dosiahla celkovú dĺžku 132 km a zviezla 330 000 m³ dreva ročne. Z tohto vyplýva, že zvýšila produktivitu práce oproti splavovaniu 3-krát. Rozhodnutím vlády mala byť Čiernohronska železnica zlikvidovaná do r.1985. Dnes je v prevádzke 16 km trate - ako turistická atrakcia.

Významným medzníkom bol aj veľký štrajk lesných a piliarskych robotníkov roku 1933 proti hladu a nezamestnanosti, za zvýšenie miezd. Štrajk potlačilo 130 četníkov strelbou do robotníkov. Potrestaných bolo 140 účastníkov žalárovaním a peňažnými pokutami. Z historických udalostí, ktoré sa zapísali do dejín obce Čierny Balog, treba ešte spomenúť odvahu obrancov počas Slovenského národného povstania v rokoch 1944 - 45. Celá obec tu vystúpila ako jedna osobnosť - nielen v priamej účasti, ale aj zázemie tu zohralo dôležitú úlohu. Udalosti z tohto obdobia a odvaha ľudí od Čierneho Hrona inšpirovali po 2. svetovej vojne spisovateľov, básnikov, režisérov, ale aj ľudovú slovesnosť v podobe bojových piesní a povstaleckých legiend. Po r. 1950 prestáva byť práca s drevom jediným zdrojom obživy. Rozvoj priemyslu, začal lákať za prácou, za vzdelaním do miest po celom Slovensku.

VÝZNAMNÉ OSOBNOSTI

Jozef Dekret Matejovie (1774 -1847) narodil sa v osade Dobroč - rozhodujúcou mierou prispel k záchrane spustošených lesov. Jeho racionalizačné a novátorské postupy položili základ pre usporiadané lesné hospodárstvo v celej krajine a preto patrí k najvýznamnejším lesníckym priekopníkom na prelome 18. a 19. storočia. Dekretov odkaz „zachovať lesy potomstvu" je stále aktuálny. Koncom septembra 1855 navštívila Čiernohronske Balog spisovateľka **Božena Němcová**. Pobyt inšpiroval spisovateľku, k napísaniu poviedky Chyže pod horami. Sprevádzal ju lesno - banský lekár **G. K. Zechenter - Laskomerský**, ktorý bol miestnym lekárom a rád chodil na Balog aj poľovať (Poľovačka na medvede). **Ladislav Ťažký** - narodil sa v roku 1924 v osade Komov. Napísal viac ako 30 kníh, románov, noviel... Prostredie, príroda a tvrdá práca v horách mu boli inšpiráciou k 10-tim dielam, ktorých dej sa odvíja v údolí Čiernej rieky. Najznámejšie diela sú Host majstra čerta, Jánošíkova slza, Márie a Magdalény, Aj v nebi je lúka, V kráľovstve zelenej bohyně. **Peter Kováčik** - narodil sa v roku 1936 v osade Balog, autor románov, divadelných a rozhlasových hier, scenárista a spisovateľ. Začínal knihou zážitkov z detstva - Jablká nášho detstva. K najznámejším patrila kniha „Nevera po Slovensky" - scenár k filmu režisrovanému Jurajom Jakubiskom, divadelná hra - Krčma pod zeleným stromom, román Svätý z Handľov o Jozefovi Dekretovi Matejovie. Slovenské národné povstanie a víťazný boj jednoduchých ľudí, partizánov a vojakov, pútavo opísal **Peter Jilemnický** v románe Kronika. **Julo Bartoš - Šuko** (1933-2006) narodil sa v osade Medvedovo. Kapelník ľudovej hudby, ktorý si svojím umením získal prívlastok „Kráľ rómskych muzikantov".

Obecný úrad

Starostom obce je Ing. František Budovec, ktorý vo funkcii pôsobí druhé volebné obdobie.

Obecné zastupiteľstvo má 13 poslancov: Ing. Petr Ambros, Mgr.Anežka Kvietková, Ľubomíra Vozárová, Elena Betková, Ing. Milan Gašperík, Ivan Kučerák, Janka Martinková, Mgr. Martina Ťažká, Jozef Giertl, Ing.Lenka Haviarová, Peter Daxner, Anna Giertlová, Jozef Švantner

Organizácie obce

Obec má zriadenú rozpočtovú organizáciu s právnou subjektivitou Základná škola Jánošovka, ktorej riaditeľkou je Mgr. Ľubica Vránska a príspevkovú organizáciu Zahorka, ktorej riaditeľom je Jozef Turňa.

Obchodné spoločnosti obce

Obec má založenú obchodnú spoločnosť Zahorka, s.r.o., ktorej konateľom je Jozef Turňa.

Stav a vývoj obce

Obec Čierny Balog dosiahla prebytok hospodárenia vo výške 156 789,80 €. Zostatok finančných prostriedkov za rok 2013 bol vo výške 234 936,81 €. Hospodárenie obce je vyrovnané a stabilné a je pripravená na kapitálové projekty. V jej hospodárení sa nenachádzajú významné neistoty ani riziká, ktoré by mohli narušiť jej stabilitu. Po ukončení roka do vypracovania výročnej správy nenastali žiadne udalosti osobitného významu.

Záverečný účet obce Čierny Balog za rok 2013	
(v €)	
Bežné príjmy	2 406 065,61
Bežné príjmy rozpočtovej organizácie	4 659,00
Bežné výdavky	2 053 547,15
Bežné výdavky rozpočtovej organizácie	4 659,00
Prebytok bežného rozpočtu	352 518,46
Kapitálové príjmy	25 776,58
Kapitálové výdavky	220 625,08
Kapitálové výdavky rozpočtovej organizácie	0,00
Schodok kapitálového rozpočtu	-194 848,50
Výsledok hospodárenia (prebytok rozpočtu)	157 669,96
Odpočet nevyčerpaných finančných prostriedkov zo ŠR	880,16
Prebytok+	156 789,80
Príjmy finančných operácií	129 205,67
Výdavky finančných operácií	45 927,37
Hospodárenie z finančných operácií	83 278,83
Výsledok rozpočtového hospodárenia obce	240 068,63
Výsledok rozpočtového hospodárenia na rozdelenie	234 936,81
Výsledok rozpočtového hospodárenia obce podľa ESA 95:	

- Zníženie záväzkov (zmena stavu)	+ 31 597,42
- Zvýšenie pohľadávok (zmena stavu)	+ 5 754,96
Výsledok hospodárenia obce podľa ESA 95:	+ 194 789,80
Finančné usporiadanie rozpočtového hospodárenia	
Prebytok bežného rozpočtu	352 518,46
- financovanie kapitálových výdavkov	- 194 848,50
Rozpočet finančných operácií	83 278,83

Prehľad o stave a vývoji dlhu

Obec má k 31.12.2013 záväzky z obchodného styku vo výške 23 008,24 € a nesplatenú istinu bankového úveru vo výške 193 733,86 €.

Prehľad o poskytnutých zárukách podľa jednotlivých príjemcov

Obec k 31.12.2013 neposkytla žiadne záruky.

Údaje o hospodárení príspevkových organizácií vo svojej pôsobnosti

Príspevková organizácia Záhorka dosiahla k 31.12.2012 zisk z hospodárenia pred zdanením vo výške 49 €, pričom podnikateľská činnosť vykazovala zisk vo výške 56 € a hlavná činnosť stratu vo výške 7 €. (Výročná správa o hospodárení Zahorky tvorí prílohu záverečného účtu obce.)

Údaje o nákladoch a výnosoch podnikateľskej činnosti,

Obec nemá k 31.12.2013 zriadenú podnikateľskú činnosť.